

Karen Woodall i Nick Woodall

RAZUMIJEVANJE OTUĐENJA OD RODITELJA
učenje suočavanja, pomoć cijeljenju

Naziv djela:

Razumijevanje otuđenja od roditelja: učenje suočavanja, pomoć cijeljenju

Autori:

Karen Woodall i Nick Woodall

Naziv originala:

Understanding Parental Alienation: Learning to Cope, Helping to Heal

©2017 by Charles C Thomas Publisher, LTD.

Copyright © 2018 za hrvatsko izdanje Geromar d.o.o. Sva prava pridržana. Niti jedan dio ove knjige ne može biti objavljen ili pretisnut bez prethodne suglasnosti nakladnika i vlasnika autorskih prava.

Prijevod s engleskog:

Asenka Kramer

Nakladnik:

Geromar d.o.o., Zdenci 3/1, 10437 Bestovje

Kontakt:

geromar.office@gmail.com

Za nakladnika:

Snježana Ivić Gerovac

Grafičko uređivanje i dizajn:

Kata Ivanković Marić

Lektura:

Zlatko Varović

Ilustracija na naslovnici:

Shutterstock

Tisak:

Printera d.o.o., Sveta Nedelja

ISBN 978-953-57179-8-0

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem .....

Karen Woodall i Nick Woodall

Razumijevanje otuđenja od roditelja

učenje suočavanja, pomoć cijeljenju

**Priručnik za roditelje, socijalne radnike,
psihologe, psihijatre, suce i odvjetnike**

Sveta Nedelja, 2018.

Prvo izdanje

O AUTORIMA

Karen Woodall je vrlo iskusna psihoterapeutkinja koja radi s razvedenim i razdvojenim obiteljima od 1991. Specijalizirana je za razvoj novih načina rada s otuđenom djecom i njihovim obiteljima od 2006. Danas se smatra jednim od najistaknutijih eksperata na ovom području. Usluge procjene i tretmana na zahtjev obiteljskih sudova pruža koristeći međunarodno prihvaćene standarde i protokole. Njezin se utjecajni blog čita diljem svijeta.

Nick Woodall radi s razdvojenim obiteljima od 1999. i s Karen je osnovao Family Separation Clinic¹ 2010. Osim terapijskog rada s otuđenim obiteljima, Nick je sudski vještak na sudovima Ujedinjenog Kraljevstva. Intenzivno se bavi obiteljskom politikom, razvijajući nove usluge za vladu Ujedinjenog Kraljevstva. Bio je online stručnjak za roditeljstvo i opsežno piše o razdvajanju obitelji i razvodu.

---

¹ Klinika za razdvojene obitelji

Predgovor

Kad pacijent prvi put razgovara s liječnikom, psihijatrom ili psihologom, stručnjak obično zna više o diferencijalnoj dijagnozi i prognozi od pacijenta. Stručnjak, naravno, ispituje pacijenta i poučava ga o njegovu stanju. Kad novi klijent razgovara s odvjetnikom i objašnjava svoju situaciju, odvjetnik obično zna puno više o pravnim nijansama slučaja od klijenta. Međutim, to se može preokrenuti u slučajevima otuđenja od roditelja: u takvim okolnostima pacijent ili klijent mogu znati više o dijagnozi i mogućim intervencijama potrebnim u svojem slučaju od relevantnih stručnjaka, psihijatara ili odvjetnika.

O konceptu otuđenja od roditelja – uz različite alternativne nazive i definicije – u britanskoj se pravnoj literaturi raspravlja od ranog 19. stoljeća. Pojam otuđenja od roditelja opisuje se u literaturi mentalnog zdravlja od 1940-ih. Ipak, tipični stručnjak mentalnog zdravlja ili prava nije tijekom svojeg stručnog obrazovanja učio ništa o otuđenju od roditelja. Nakon što su se počeli baviti svojom strukom moguće su pohađajući programe trajne edukacije od svojih kolega čuli o nekim značajkama otuđenja od roditelja, a svakako i od svojih pacijenata i klijenata. U mnogim slučajevima može biti potrebno da stručnjak i novi klijent uče i poučavaju jedan drugog o tome kako se manifestira, uzrocima, pravnim strategijama i terapeutskim intervencijama u slučajevima otuđenja od roditelja. Ova knjiga, *Razumijevanje otuđenja od roditelja*, koju su napisali Karen Woodall i Nick Woodall, može im poslužiti kao udžbenik i vodič za učenje o ovom ozbiljnom mentalnom stanju i problematičnoj pravnoj situaciji.

Razumijevanje otuđenja od roditelja nudi ravnotežu između teorijskog i praktičnog, aktivnog iskustva. Početak knjige je teorijski – to je pregled povijesti otuđenja od roditelja, opće prihvaćene definicije, kriteriji za određivanje stupnja težine otuđenja, diferencijacija između otuđenja i drugih važnih stanja. Navedeni su citati i reference pomoću kojih bi čitatelj

bio siguran da mišljenja autora nisu idiosinkratska već su utemeljena u stručnoj literaturi psihijatrije, psihologije i povezanih disciplina. Autori daju sažetak više teorija u vezi s uzrocima otuđenja od roditelja. Čitatelji koji žele postići bolje razumijevanje, mogu dodatno čitati prema navedenim referencama. Međutim, nakon toga, knjiga *Razumijevanje otuđenja od roditelja* sadrži manje referenci i puno se više oslanja na mudrost i ogromno kliničko iskustvo Karen Woodall i Nicka Woodalla u Family Separation Clinic.

Primjerice, autori uvode koncept *mosta prijelaza*, koji može imati više razina značenja. U najdoslovnijem i najkonkretnijem značenju, most prijelaza odnosi se na kretanje djeteta ili prijelaze između dva doma. Meni most predstavlja sliku korisne poveznice između dvije poželjne lokacije, kao i zaštite od pomalo opasnog ponora i bujice ispod njega. Na apstraktnijoj razini, most prijelaza obuhvaća „emocionalne i psihološke zadatke koje dijete mora izvršiti da bi zadržalo ključne odnose privrženosti ugrožene razdvajanjem obitelji” (str. 71). Put preko mosta prijelaza između razdvojenih roditelja, za dijete bez pratnje može biti zastrašujući. Autori, također, za pojavu koja je poznata većini stručnjaka mentalnog zdravlja i prava koji rade s otuđenom djecom, uvode novi izraz *točka preokreta*. To znači da tijekom duljeg perioda, možda i kroz nekoliko mjeseci, dijete prelazi između dva doma; to je bolno i konfliktno putovanje pri kojem se dijete bori zadržati prijateljske odnose s mamom i tatom koji se mrze. Na kraju, tijekom nekoliko dana, dijete razrješava bolno stanje te disonance tako da se potpuno priklanja jednom i odbacuje drugog roditelja. Prema autorima, točka preokreta odnosi se na trenutak „kad djeca koja prelaze između dvoje roditelja ponekad više ne mogu tolerirati prijelaze između roditelja, njihov mehanizam suočavanja čini da se potpuno povlače od jednog roditelja”. Ta točka „opisuje trenutak kad dolazi do reakcije otuđenja” (str. 12). Još jedan primjer kad se autori oslanjaju na vlastitu kliničku praksu je kad koriste živopisnu metaforu plesa obitelji, nevidljivi ples koji „odrasli zajednički plešu, ponekad usklađeno, a ponekad, kad je u pitanju sukob, neusklađeno” (str. 131). Oni ističu da kad se obitelj razdvaja, ples postaje isprekidan i ne uspijeva odgovoriti na promjene rutina pojedinaca.

Važno pitanje u istraživanjima o djeci u visoko konfliktnim razvodima je razlika između sukoba lojalnosti i otuđenja od roditelja. Sukob lojalnosti javlja se kad dijete pokušava voljeti oboje roditelja iako se oni

ljute i neprijateljski ponašaju jedno prema drugom. Dijete može iskusiti visoki stupanj podijeljene lojalnosti ako su sukobi među roditeljima očiti i dugotrajni. Kad dožive visoke razine stresa pri sukobu lojalnosti, u djece se često razvijaju somatski i psihološki simptomi. Psihološki je neugodno svakodnevno osjećati stres sukoba lojalnosti i razumljivo je da će dijete pokušati pronaći izlaz iz takve situacije. Jedno od rješenja je prijelaz iz stresne situacije tako da se izvuče iz stanja uma koje podrazumijeva sukob lojalnosti („želim voljeti i mamu i tatu koji se bore jedan protiv drugoga”), u stanje otuđenja od roditelja („potpuno podržavam ovog roditelja i potpuno odbacujem drugog roditelja”). Iako je odbacivanjem jednog roditelja iz svojeg života dijete poduzelo drastičan korak, ono može kratkoročno osjetiti olakšanje zato što se sklonilo s bojnog polja roditelja.

Najoriginalniji dijelovi knjige *Razumijevanje otuđenja od roditelja* jesu dijelovi o predstavljanju slučaja na sudu i o strategijama cijeljenja. Autori daju specifične, praktične savjete za pripreme za sud. Objašnjavaju kako napisati korisnu kronologiju događaja i kako pripremiti pisani predložak sudu, čak i izbor stila pisanja kakav će sudac najvjerojatnije pročitati prije ročišta ili suđenja. Bave se i teškim pitanjem o tome kako bi trebalo saslušati djetetove želje te kako ih ne bi trebalo doslovce shvatiti, zato što je dijete pod neprimjerenim vanjskim utjecajima. Autori objašnjavaju da se cijeljenje može dogoditi u različitim oblicima. U nekim obiteljima to može biti oblik u kojem se prihvaća da dijete neće uskoro doći u dom roditelja. U tom je kontekstu prihvaćanje „potpuno svjestan, informirani i aktivni proces koji vam omogućuje predah i oporavak vlastitog sebstva, zdravlja i dobrobiti” (str. 208). Više nade daju specifične upute autora o tome kako pomoći zacjeljivanju otuđene djece pomoću reunifikacije, bez obzira na to je li spontana, potpomognuta ili se provodi prisilna reunifikacija temeljem sudske odluke.

Razumijevanje otuđenja od roditelja je knjiga organizirana prema tradicionalnoj metodi organizacije knjiga na psihološke teme, tj. znanstvena su izlaganja napisana na čitljiv i zanimljiv način, s povremenim zanimljivim vinjetama slučajeva iz prakse. Postoji druga vrsta knjiga o otuđenju od roditelja koje bi čitatelji moguće željeli pročitati – knjiga koje su otuđeni roditelji napisali o svojim osobnim iskustvima. Našao sam oko 35 takvih knjiga napisanih diljem svijeta, uključujući Veliku Britaniju, Sjedinjene Države, Kanadu, Francusku, Njemačku, Portugal, Španjolsku i Norvešku,

što pokazuje raširenost pojave otuđenja od roditelja. Osnovni obrasci poremećene obiteljske dinamike ostaju približno isti, uz regionalne i kulturne varijacije nekih detalja. Neke su od tih knjiga bolne, neke pružaju zadovoljstvo i obogaćuju nas emocionalno; neke imaju sretan završetak. Jedna od najtužnijih je *A Kidnapped Mind* (engl. Kidnapirani um), koju je napisala Pamela Richardson. To je priča o tinejdžeru koji je u konačnici umro zbog otuđenja od roditelja.

Michael Jeffries je otac koji je napisao *A Family's Heartbreak* (engl. Obiteljski jad). Knjiga ilustrira proces prijelomne točke kad se dijete puno ljubavi tijekom nekoliko dana pretvori u dijete puno mržnje. Lady Catherine Meyer autorica je knjige o otmici i otuđenju *They Are My Children, Too* (engl. Oni su i moja djeca). I, na koncu, *Familles éclatées, enfants manipulés: L'aliénation parentale* (franc. Uništena obitelj, izmanipulirana djeca: Otuđenje od roditelja) autora i psihologa Jean-Pierrea Cambeforta, detaljna je studija slučaja jedne obitelji. Čitatelji se mogu identificirati s ovim dramatičnim tekstovima, no knjige o borbi pojedinačnih obitelji ne mogu zamijeniti sustavno objašnjenje teme kakvo je u knjizi *Razumijevanje otuđenja od roditelja*.

Knjiga *Razumijevanje otuđenja od roditelja* jedinstvena je i po tome što je namijenjena roditeljima koji proživljavaju noćnu moru, gubitak odnosa s djetetom, što im se čini nemogućim razumjeti i što im je iznimno frustrirajuće promijeniti. Karen Woodall i Nick Woodall ne jamče da će u budućnosti sve funkcionirati dobro, ali pružaju okvir za pozitivno djelovanje koje pruža nadu i podršku. Brojne godine iskustva oblikovale su njihovo razumijevanje uzroka otuđenja od roditelja, manifestacija ovog teškog mentalnog stanja i intervencija za koje je vjerojatno da će biti od pomoći i kratkoročno i dugoročno. Nadam se da će njihove riječi pomoći brojnim roditeljima u borbi s tugom otuđenja djeteta od roditelja.

*dr. William Bernet Nashville,
Tennessee
Prosinac 2016.*

O autoru Predgovora: Dr. William Bernet je diplomirao je na Medicinskom fakultetu na Harvardu. Danas je profesor emeritus psihijatrije i znanosti o ponašanju na Vanderbilt Univerzitetu, Nashville, Tennessee. Stručnjak forenzične psihijatrije, posebno se bavi učincima razvoda, sporovima o roditeljskoj skrbi, otuđenjem od roditelja, zlostavljanjem djece i genomikom nasilja. Među ostalim djelima, on je autor *Parental Alienation, DSM-5 and ICD-11* (2010) i koautor knjige *Parental Alienation: The Handbook for Mental Health and Legal Professionals* (2013), obje u izdanju Charlesa C Thomasa.

Uvod

Iako je otuđenje od roditelja pojava koju se puno šire prepoznaje nego prije, ona i dalje ostaje kontroverzna tema. Međutim, nepobitno je da je za neku djecu dinamika povezana s razdvajanjem roditelja toliko uznemirujuća da reagiraju priklanjanjem jednom i potpunim odbacivanjem drugog roditelja. To nije samo zbunjujuće i zastrašujuće iskustvo za odbačenog roditelja već može prouzročiti značajnu i trajnu štetu za dijete.

Djetetovo žestoko odbijanje roditelja može izgledati kao da je nastalo i ima korijene u nečem što je odbačeni roditelj učinio, no u biti, to su mehanizmi suočavanja koje dijete nesvjesno primjenjuje kako bi se zaštitilo od psihološke disonance koju doživljava pokušavajući naći smisao u svijetu nakon razdvajanja obitelji. Djeci kojoj su tijekom raspada i reorganizacije obitelji psihološki pritisci preveliki, može biti nemoguće zadržati tople, trajne odnose privrženosti i povezanosti sa svakim od roditelja. To je uzrok njihova *splittinga* na polovicu onoga što jesu i zbog čega ne mogu zadržati uravnotežena iskustva svijeta koji ih okružuje.

Najneprirodnija stvar koju dijete može učiniti jest odbaciti odnos s voljenim roditeljem koji ga voli. A ipak je u previše obitelji to stvarnost koja prati razvod ili razdvajanje. Ako nisu u tretmanu, djeca pogođena otuđenjem suočavaju se s cjeloživotnom krivnjom, sramom i nesposobnošću stvaranja stabilnih i zdravih odnosa. Međutim, djeca kojoj se pomogne povratiti ravnotežu i perspektivu mogu izaći iz reakcije otuđenja vrlo brzo i uz potporu postati ponovno sretna i zdrava. Ova je knjiga napisana kako bi vam pomogla naći načine povratka djeteta zdravlju i ispunjenju njegova životnog potencijala.

Često se otuđenje od roditelja smatra pitanjem roditeljskih prava. I, naravno, roditelji uhvaćeni u vrtlog otuđenja proživljavaju strahovit stres i anksioznost. Međutim, mi se otuđenjem od roditelja bavimo iz perspektive mentalnog zdravlja. Naš rad, kao rad stručnjaka koji se bave tim problemom, usmjeren je na ozdravljenje djece i roditelja. Naš je rad usmjeren na proučavanje temeljnih dinamika koje su prouzročile problem i, nakon toga, pronalaženju načina da se stvari postave na svoje mjesto.

Vjerujemo da djeca imaju pravo na nesvjesno proživljavanje svojeg djetinjstva, što znači da trebaju slobodno uživati u zdravim odnosima privrženosti, imati emocionalni i psihološki prostor za spontanost i kreativnost i za istraživanje svijeta oko sebe. Kad je dijete pogodeno otuđenjem od roditelja, sve se to prekida. Djeca postaju ustrašena i oprezna, gube spontanost i kreativnost i uče modele odnosa koji su nezdravi i disfunkcionalni. Naš je cilj vratiti djeci djetinjstvo.

Danas ima puno knjiga koje pomažu stručnjacima koji žele razviti svoju praksu na ovom području, kao i znanstvenih istraživanja ove pojave. Iako su te knjige bogate kliničkim i teorijskim sadržajem, one roditeljima ne nude uvijek uvide koji su im potrebni da bi mogli rješavati problem. Vjerujemo da ova knjiga nudi neke nove koncepte koji će obogatiti znanstveno razumijevanje problema i neke uvide koji će stručnjacima pomoći da se otuđenjem bave učinkovitije. Ipak, knjiga *Razumijevanje otuđenja od roditelja* napisana je osobito za roditelje, s namjerom da ih osnaži što je više moguće.

Naš rad u Family Separation Clinic oslanja se na međunarodna istraživanja i najbolju praksu iz cijelog svijeta. Razvili smo vlastite protokole i radne okvire koji se temelje na dokazima i za koje smo dokazali – u svojem svakodnevnom radu s obiteljima, bez pomoći, ili uz pomoć suda – da oslobađaju djecu od problema otuđenja. Ova knjiga ima za cilj prevesti tu teoriju i praksu u nešto što možete upotrijebiti kako biste razumjeli što se događa da biste se bolje nosili s tim i pronašli praktične načine kojima možete rješavati problem, i u konačnici naučili kako ćete zacijeliti sebe i svoje dijete od štete koja može nastati zbog otuđenja.

Istražujući doživljaje djece, obiteljske dinamike i transgeneracijske obrasce udaljavanja, ova će vam knjiga pružiti dublje razumijevanje o tome kako otuđenje nastaje i kako se manifestira u vašoj obitelji. Također će vam pružiti praktične informacije i alate kako bi vam pomogla odrediti koji je za vas najbolji pristup rješavanju problema. Osim toga, dat će vam uvide koji će vam trebati da biste popravili nastalu štetu. I, na koncu, ova knjiga ima za cilj promjenu vaše perspektive tako da ćete, umjesto da se osjećate bespomoćno u odnosu na ponašanje drugog roditelja, sebe moći doživjeti kao najveću nadu djeteta za zdravu i sretnu budućnost, i kao nekoga tko je u stanju dovesti do promjene kojom ćete ga zaštititi i ponovno uspostaviti odnos s djetetom.

THROWAN I ST AGNES 2016

Sadržaj

Predgovor	9
Uvod.....	15
Prvi dio: RAZUMIJEVANJE	25
I. O otuđenju od roditelja	27
Vrlo kratka povijest otuđenja od roditelja.....	27
Razumijevanje otuđenja od roditelja u društvenom kontekstu	29
Razumijevanje otuđenja od roditelja u povijesnom kontekstu.....	31
Kome je ova knjiga namijenjena.....	34
O terminologiji koja se koristi u knjizi.....	35
Prepoznavanje reakcije otuđenja u djeteta	37
Posebni problemi slušanja glasa djeteta u slučajevima otuđenja od roditelja.....	40
Znakovi da je dijete potpuno otuđeno.....	41
Razumijevanje iskustva onakvog kakvim ga dijete vidi i rizici za dijete.....	44
Glavni sudionici u postupcima tretmana	44
Započinjanje procesa promjene	45
II. Diferencijacija.....	47
Što znači diferencijacija?.....	47
O alatima za diferencijaciju koji se koriste u ovoj knjizi	48
Određivanje stupnja otuđenja.....	49
Blage reakcije otuđenja	49
Umjerene reakcije otuđenja	49
Teške reakcije otuđenja.....	50

Određivanje kategorije otuđenja.....	52
Opravdano odbacivanje roditelja	53
Je li ili nije u pitanju opravdano odbacivanje	53
Kad roditelji otuđitelji koriste opravdano otuđenje	55
Razumijevanje djeteta koje je otuđeno putem narativa opravdanog odbacivanja roditelja	58
Hibridni slučajevi otuđenja.....	61
Čisto otuđenje	63
Ponašanja roditelja otuđitelja	64
Osjećaj bezizlaznosti u slučajevima čistog otuđenja	65
Kako roditelj otuđuje dijete	66
Čisto otuđenje jest pitanje zaštite djeteta	67
III. Dublje razumijevanje.....	71
Analiza dinamike moći i kontrole među roditeljima	71
Analiza moći i kontrole	73
Analiza dinamike moći i kontrole u odnosu na rizik od otuđenja	75
Analiza kontroliranja odnosa.....	78
Moć nad djetetom	79
Transgeneracijski prijenos traume	80
Obiteljska stabla i psihogenealogija.....	83
Most prijelaza.....	85
Procjena odnosa privrženosti.....	85
Ostali problemi privrženosti koji se viđaju u slučajevima otuđenja od roditelja	86
Strah od odvajanja	86
Urušena hijerarhija privrženosti.....	87
Psihološki i psihijatrijski problemi	90
Razumijevanje psiholoških i psihijatrijskih problema.....	90
O poremećajima ličnosti.....	91

Narcisoidni poremećaj ličnosti.....	91
Granični poremećaj ličnosti.....	92
Ostali poremećaji koji se mogu uočiti	93
Lažne i izmišljene optužbe za zlostavljanje	95
Lažne optužbe	96
Izmišljene optužbe.....	97
IV. Most prijelaza	99
Malo o teoriji privrženosti.....	99
Održavanje povezanosti.....	101
Susret s mostom prijelaza	103
Prijelaz preko mosta	105
Particija.....	106
Smisao mosta prijelaza	108
Sva su djeca različita	108
Roditelji su ti koji stvaraju uvjete	110
Veliki ili trajni sukob	110
Stalno sudovanje.....	111
Potkopavanje.....	112
Triangulacija	114
Nedostatne roditeljske vještine	115
Različita polazišta	115
Stopljenost.....	117
Napuštanje i priklanjanje	118
Moć susreće blagost.....	118
Roditelji nastavljaju sa životom	119
Ukratko o mostu prijelaza	121
Drugi dio: SUOČAVANJE.....	123
V. Razvijanje strategija suočavanja	125

Utjecaj otuđenja na odbačene roditelje	126
Razumijevanje psihološke prilagodbe na otuđenje	129
Strategije suočavanja.....	131
Suočavanje s ponašanjima djeteta.....	132
Znakovi da dijete tone u otuđenje.....	133
Upravljanje djetetovim ponašanjem koristeći vještine empatičnog slušanja i odgovora	136
Pomoć djetetu u suočavanju s nezdravim ponašanjem roditelja.....	138
Korisne strategije suočavanja kad ste otuđeni od djeteta.....	138
Suočavanje sa stresom fokusirano na rješenja	138
Kako postati fokusiran na rješenja.....	140
Razvijanje svjesnosti kao pristupa suočavanju.....	141
Kombiniranje suočavanja fokusiranog na rješenja sa strategijama svjesnosti.....	143
Razvijanje novih obrazaca odnosa	143
Preuzimanje odgovornosti za svoje postupke.....	144
Ostati roditelj	146
Obvezivanje na suočavanje	148
 VI. Analiza vašeg slučaja.....	 151
Prepoznavanje dinamike	151
Preoblikovanje stajališta.....	155
Inventar ponašanja.....	160
Pitanja za izradu inventara ponašanja.....	161
Mapiranje puta u otuđenje	164
Izrada vremenika	165
Analiza plesa obitelji	166
Prepoznajte glavne plesače u plesu disfunkcionalne obitelji	168
Analiza.....	170
Analiza.....	171

Korištenje analize za gradnju strategije	171
Oprez u vezi s rutama tretmana	174
Zaključak analize	174
VII. Poduzimanje akcije.....	177
Razumijevanje stvarnosti situacije	177
Suprotstavljanje procesu otuđenja.....	179
Ispitivanje dinamike	180
Ostanite prisutni.....	183
Transformativno roditeljstvo.....	186
Poticanje kritičkog razmišljanja.....	188
Umirivanje i tješjenje anksiozne djece	189
Empatično slušanje i odgovori.....	191
Održavanje granica.....	194
Svjesno donošenje odluka.....	196
Analiza polja sila.....	197
Analiza rizika u odnosu na dobrobiti	199
Ponekad to morate učiniti radi vlastitog zdravog razuma.....	202
Kad niste u stanju do promjene dovesti sami	203
Odluka da se obratite sudu.....	205
VIII. Predstavljanje svojeg slučaja na sudu	207
Potreba za pobjedom	208
Priprema kronologije	210
Priprema izjave za sud	214
Elevator pitch.....	216
Manje je definitivno više	218
Odnos prema željama i osjećajima djeteta.....	221
Opasnosti od kritiziranja stručnjaka.....	223

Uključivanje svih relevantnih dokaza	223
Reći sudu što tražite	224
Misliti dugoročno	225
Važnost fleksibilnosti	226
Pravno zastupanje	228
Laička podrška	231
Susret sa stručnjacima	232
Treći dio: CIJELJENJE	239
IX. Razdvajanje, reunifikacija i cijeljenje.....	241
Razdvajanje: cijeljenje sebstva	241
Premještanje lokusa kontrole	242
Učenje kako preoblikovati svoje iskustvo.....	244
Rješavanje frustracije	246
Korištenje kontraintuitivnih ponašanja za smanjenje frustracije	248
Tretman simptoma kompleksnog traumatskog stresa.....	249
Odluka za cijeljenje	250
Zadatci prihvatanja	251
Svjesnost	253
Čuvanje svoje biti	254
Reunifikacija: cijeljenje djeteta.....	255
Spontana reunifikacija	256
Pomoć djeci pri spontanoj reunifikaciji.....	259
Potpomognuta reunifikacija.....	260
Prisilna reunifikacija	262
Reunifikacija nakon izdvajanja djeteta od roditelja.....	263
Zadatci reunifikacije za djecu	265

Prvi dio

RAZUMIJEVANJE

Život se može razumjeti jedino unatrag; ali se mora živjeti unaprijed.

Søren Kierkegaard

I. poglavlje

O otuđenju od roditelja

Kad ga je preuzelo otuđenje, od dječaka kakvog sam donijela na svijet i o kojem sam skrčila i dan i noć, pretvorio se u gotovo divlje dijete; okrutno me je odbacio i zapanjio onim što je rekao da sam mu učinila. Moj lijepi, krasni, divan mali dječak preko noći se pretvorio u monstruma i u toj sam situaciji bila bespomoćna.

Charlotte, Jackova majka od koje se
Jack otuđio u dobi od 8 godina.

Vrlo kratka povijest otuđenja od roditelja

Već se dugo zna da neki razvedeni roditelji potkopavaju odnos djeteta s drugim roditeljem kako bi se osvetili ili obranili od *narcističke povrede*¹. No, Richard Gardner je 1985. bio prvi zagovornik onoga što je nazvao *sindromom otuđenja od roditelja*. On navodi da postoje tri vrste: *teško, umjereno* i *blago* otuđenje, no prema Gardnerovu modelu uzrok je uvijek isti. Uzrok otuđenja je jedan roditelj (obično majka), dok je drugi roditelj bez mane². Kasnije su to dalje razvili psiholozi Joan Kelly i Janet Jo-

¹ Vidi npr., Reich, W. (1980). Character analysis (3rd ed.) (Analiza karaktera. New York: Farrar, Straus i Giroux).

² Gardner, R. A. (1985). Recent trends in divorce and custody litigation (Nedavni trendovi u razvodu i sudskom procesu radi odluke o roditeljskoj skrbi). Academy Forum, 29 (2), 3-7

hnston³, te Steven Friedlander i Marjorie Gans Walters⁴, koji su pobijali Gardnerovo mišljenje da pojava uvijek uključuje jednog neprijateljski raspoloženog i jednog nevinog roditelja i razvili slojevitiji način razumijevanja problema u smislu sukoba među roditeljima.

To je dovelo do razvoja dvije različite struje, ili škole mišljenja u svijetu otuđenja od roditelja – ona koja je slijedila Gardnera i njegov prvobitni koncept i ona koja je slijedila ideju slojevitijeg pristupa. U Kanadi su Barbara Fidler, Nickolas Bala i Michael Saini⁵ razvili pristup razumijevanju otuđenja od roditelja koji tu pojavu dijeli u tri različite kategorije: čisto otuđenje, hibridno otuđenje i opravdano odbacivanje roditelja. Nakon toga su u Americi psiholozi poput Amy Baker razvili sofisticirane postupke kliničke procjene radi razumijevanja i tretmana takvih slučajeva⁶.

Drugdje u Sjedinjenim Državama istaknuti je klinički psiholog i znanstvenik Richard Warshak nastavio razvijati strateški pristup reunifikaciji otuđene djece i njihovih roditelja kroz program Family Bridges⁷, a Amy Baker je objavila studiju o odraslima⁸ koji su bili otuđeni u djetinjstvu. Ta je studija pomogla razumijevanju utjecaja otuđenja na djecu tijekom cijeloga života. U Sjedinjenim Državama u tijeku je debata o tome je li otuđenje od roditelja sindrom koji bi trebao biti uključen u Dijagnostički i statistički priručnik mentalnih poremećaja (koji objavljuje American

³ Kelly, J. B. & Johnston, J. R. (2001). The alienated child: A reformulation of parental alienation syndrome (Otuđeno dijete: Reformulacija sindroma otuđenja od roditelja). *Family Court Review*, 39, 249-266.

⁴ Vidi npr., Walters, M.G. i Friedlander, S. (2016), When a child rejects a parent: Working with the intractable resist/refuse dynamic (Kad dijete odbacuje roditelja: Rad na dinamici otpora/odbijanja). *Family Court Review*, 54, 424-455.

⁵ Fidler, J. B., Bala, N. & Saini, M.A. (2012). Children who resist postseparation parental contact: A differential approach for legal and mental health professionals (Djeca koja se protive kontaktima s roditeljem nakon razdvajanja obitelji: Diferencijalni pristup za pravne i stručnjake mentalnog zdravlja). Oxford: Oxford University Press.

⁶ Baker, A. J. L. & Sauber, S. R. (Eds.). (2013). Working with alienated children and families: A clinical guidebook (Rad s otuđenom djecom i roditeljima: Klinički vodič). New York: Routledge.

⁷ Dr. Richard A. Warshak (n.d.). Family bridges: A workshop for troubled and alienated parent-child relationships (Obiteljski mostovi: Radionica za teške i otuđene odnose roditelj djetete). Retrieved from (Preuzeto sa): <http://www.warshak.com/services/family-bridges.html>.

⁸ Baker, A. J. L. (2007). Adult children of parental alienation syndrome: Breaking the ties that bind (Odrasla djeca sindroma otuđenja od roditelja: Kidanje veza koje nas spajaju). New York: W.W. Norton & Co

Psychiatric Association i koji je biblija za stručnjake mentalnog zdravlja). Iako nije u priručniku, William Bernet, stručnjak forenzične psihijatrije, tvrdi da je, ako ne po svojem nazivu, duh otuđenja od roditelja prisutan u DSM-5⁹.

Nedavno je klinički psiholog Craig Childress skovao izraz otuđenje od roditelja koje se temelji na privrženosti (AB-PA)¹⁰ i tvrdi da stručnjaci mentalnog zdravlja, grupiranjem tri postojeća dijagnostička pokazatelja navedena u DSM-5, mogu utvrditi postojanje onoga što naziva patogenim roditeljstvom. Iako su predstavljeni na novi način, ta tri pokazatelja koja on navodi stručnjaci već godinama koriste za utvrđivanje postojanja otuđenja.

Razumijevanje otuđenja od roditelja u društvenom kontekstu

Niz godina se pitanje razdvajanja obitelji u mnogim državama uglavnom rješava tako da ga se ignorira, odnosi se prema njemu kao prema problemu siromaštva djece, ili sprječavanjem rasprava o tome, da se ne bi stigmatiziralo roditelje koji sami podižu djecu. O načinu na koji razdvajanje obitelji utječe na djecu zato se u našem društvu uglavnom nije govorilo. Prevladavala je pretpostavka da su djeca prilagodljiva i nekako će se jednostavno s tim nositi i nastaviti sa svojim životom. Daleko od toga da su nastavila sa životom, mnoga su djeca zapravo duboko pogođena razdvajanjem roditelja, a za neke je to problem za cijeli život i teško se s njim nose.

Štunja koja okružuje razdvajanje obitelji u institucijama koje se bave s obitelji i na obiteljskim sudovima znači da se utjecajem na djecu rijetko bave na bilo kakav suvisli način. To vodi do nedostatka svijesti o teškoćama s kojima se djeca suočavaju dok proživljavaju raspad obitelji. To također vodi do velikog nedostatka razumijevanja i vještina institucija koje se bave

⁹ Bernet W., Wamboldt, M. Z. & Narrow, W. E. (2016). Child affected by parental relationship distress (Dijete pogođeno problemima roditeljskog odnosa). *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 55(7), 571-579

¹⁰ Childress, C. A. (2015). *An attachment-based model of parental alienation: Foundations (Model otuđenja od roditelja koje se temelji na privrženosti: Temelji)*. Claremont CA: Oaksong Press.

obiteljima i do nesposobnosti da učinkovito podrže obitelji pogođene problemom. Već se desetljećima psihološka stvarnost s kojom se djeca u razdvojenim obiteljima suočavaju jednostavno ignorira ili podcjenjuje te ih se prepušta suočavanju s nametnutim promjenama, često u gotovo nemogućim okolnostima. To su uvjeti u kojima otuđenje od roditelja može slobodno cvasti.

U ovoj ćemo knjizi govoriti o različitim načinima na koja djeca postaju otuđena od roditelja. Također ćemo govoriti o različitim načinima kako se toj djeci može pomoći. Polazimo sa stajališta da, kako god problem prvotno nastao, reakcija otuđenja u djeteta jest ozbiljan problem koji se mora rješavati. Također ćemo govoriti o teškoćama s kojima ćete se kao roditelj susresti ako se suočite s takvim problemom u djeteta i o nedostatku svijesti o problemu među stručnjacima, što povećava rizik za dijete. Pokazat ćemo vam kako ćete problem rješavati izravno i kako ćete dobiti potrebnu pomoć. To činimo zato što znamo da problem otuđenja od roditelja nailazi na opće nerazumijevanje, da ga mnogi stručnjaci smatraju kontroverznim i kako ta kombinacija može dovesti do velike štete za vaše i zdravlje vašeg djeteta.

Dijete koje se povuklo od jednog roditelja i potpuno se priklonilo drugom, koje odbačenog roditelja vidi kao potpuno lošeg, a drugog kao potpuno dobrog, nalazi se na opasnom mjestu i emocionalno i psihološki. To je zato što podijeljeno razmišljanje prouzročeno takvim povlačenjem može potrajati više godina i prouzročit će ne samo gubitak jednog roditelja već i šire obitelji po tom roditelju i prijatelja i, što je značajno, gubitak polovice djetetova identiteta. Dijete koje odbaci polovicu svojeg identiteta i koje projicira strah i mržnju prema tom dijelu sebe, jest dijete u kojem se gomilaju ozbiljni psihološki problemi u budućnosti. Kao što je prikazano u studiji Amy Baker iz 2007., odrasli koji su u djetinjstvu odbacili jednog roditelja imaju smanjeno samopoštovanje, osjećaju krivnju, sram i anksioznost, što su samo neki od problema s kojima se moraju suočavati. Ostali se problemi nalaze u interpersonalnim odnosima koje će dijete trebati u budućnosti. Za odraslu osobu koja je bila otuđena u djetinjstvu, oni mogu biti katastrofalni zbog načina na koji njihova očekivanja prema drugima ostaju podijeljena u potpuno dobro i potpuno loše. Rigidnost razmišljanja koje prati ovu vrstu *splittinga* znači da je onima koji su razvili podijeljeno

razmišljanje teško održavati sretne odnose zato što im nedostaje uvid da su drugi istodobno i dobri i loši, i da ne znači da su ljudi loši ako su učinili nešto loše.

Netolerantnost u odnosima uobičajeni je problem u odraslih koji su bili otuđeni u djetinjstvu, kao i sklonost da ljude stavljaju na pijedestal dok ih ovi ne razočaraju, nakon čega ih ruše da bi ih odbacili. Život odrasle osobe koja je bila otuđena u djetinjstvu može biti nevjerojatno težak i zato je, bez obzira na uzrok otuđenja, rješavanje toga problema imperativ.

Razumijevanje otuđenja od roditelja u povijesnom kontekstu

Od 1960-ih i 70-ih naovamo, društvene i zakonske promjene u mnogim državama diljem svijeta dovele do velikog povećanja broja razvoda. Te promjene socijalnih politika prema razdvojenim obiteljima sve su više omogućavale ženama koje su izlazile iz braka da uzmu sa sobom djecu. Prije tih promjena, mnoge su se žene koje su razmišljale o razvrgavanju braka morale boriti s poteškoćama zbog zakona koji su propisivali da je prirodni skrbnik djece njihov otac. Takvi su zakoni učinkovito sprječavali da žene razvodom preuzmu djecu i mnoge su žene ostajale zarobljene u nesretnim brakovima. Kad su se zakoni počeli mijenjati i kad su žene postale slobodne razvrgnuti brak i preuzeti i djecu, veliki broj ih je upravo to i učinio. Primjerice, između 1967. i 1985., stopa razvoda u Sjedinjenim Državama gotovo se udvostručila, s 26 na 50 posto¹¹. U istom je tom periodu postotak razvoda u Ujedinjenom Kraljevstvu još više narastao, s 3,5 na 13,4 posto¹². Stopa razvoda nastavila je rasti, kao i broj nevjenčanih parova i djece rođene izvan braka, što je dovelo do novih oblika obitelji sa samo jednim roditeljem i s dvoje roditelja istoga spola. Djeca su sada rutinski izložena drami zbog fragmentacije obitelji koja mijenja život, gdje

¹¹ United States Census Bureau. (2011). Statistical abstract of the United States (Statistički sažetak Sjedinjenih Država): Table 78. Live births (živorođeni), deaths (umrli), marriages (udani/oženjeni), and divorces (razvodi): 1960 to 2007. Suitland MD: U.S. Department of Commerce.

¹² Office for National Statistics. (2015). Vital statistics: Population and health reference tables (annual data) marriages, civil partnerships, divorces and civil partnership dissolutions (Vitalna statistika: Tablice o populaciji i zdravlju (godišnji podaci), sklopljeni brakovi, nevjenčani parovi, razvodi i raspadi nevjenčanih parova). Newport: UK Statistics Authority.